

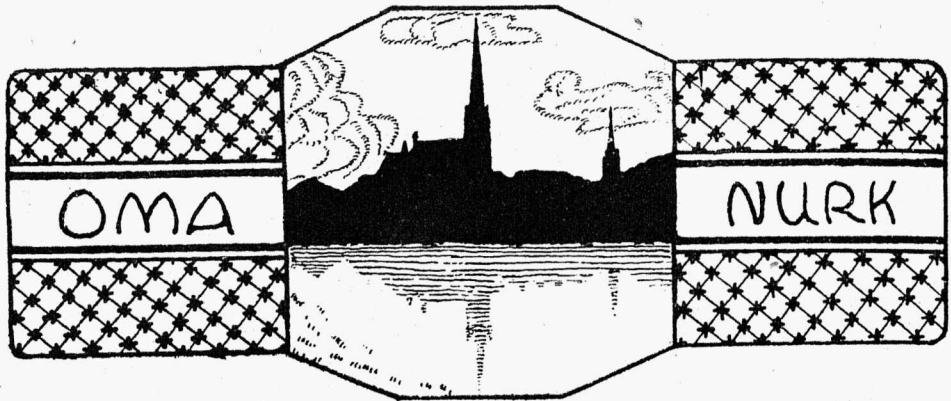

4. APRILL

1924

III AASTAKÄIK

Hommik.

Orlando.

Õö jälle päästnud helbed valla,
Neid hiljakesi liugleb alla.
On hommik. Taevas koiduläik.
Kui veetlev — teha metsa käik.

Ees avar põld, me rahva aare,
Ta ümber teen ma pika kaare.
Siis nurm, kus suvel kasvib hein,
ja juba paistab metsa sein.

Nüüd olen vahel sirgeid mände,
jääpärlis seisvaid kasekände.
Siin-sääli ka mõni üksik saar
ja eemal uhke tammepaar.

All haljaid kuuski lumivahus
Maa magab talve külmas rahus.
Puuoksil kiirgab härmalõng.
Õhk valge. Tundub vaiguhõng.

Täis jääkristalle männikoored.
ja eemal salus kased noored
on üleni kõik hõberütis.
Aas, väli nagu valge plüüs.

Talvteedel külameeste saanid,
nad ridades kui karavaanid.
Sõit kiire, koju kõigil rutt,
külm kange, soiku jäänud jutt.

Tee metsa taga keerab soole.
Säält edasi lä'eb koju poole.
Ma kargan saani — paras hetk.
Nii lõpeb hommikune retk.

Kuidas ma „Vikerkaare“ sõbraks sain.

Igäiks arvab, kui keeruline see tutvunemine ikka võis olla. Muudkui võta aga number pihku, loe läbi ja oledki sõber.

Minul oli see tutvunemine aga palju keerulisem. Kord pörkasin ma tänavaval kuulutuspostiga kokku. Esiteks arvasin, et nii rängalt olin kokku põrganud, et tuli silmist välja tuli, aga siis sain aru, et see oli ühe noorte ajakirja värvikas kuulutus. Siit päle püüdsin sellega kusa-gil paremal kohal kokku põrgata. Ja pörkasingi: see oli lugemistoas, kus ma kokkupörkest saadik käima hakkasin. Muidu ehk ei olekski teda tähele pannud, kuid isegi kaancilustus oli nii veetlev, et mind kohe „kontsast“ oma poole hakkas kiskuma. Nüüd lugesin ta läbi ja jõudsin otsusele, et ajakiri sisuliselt on sama ilus ja ilusamgi veel kui kuulutuspostil oligi.

Billy-Ritsy.

Omavahele.

Soovin K. Kajak'uga kirjavahetusse astuda. Minu aadress: Viljandi maa kirikumõis.

Heino L.

Vikerkaarlane Heino L.
Viljandi maa kirikumõisas.

Kuhu tulevad kirjad saata?

„Vikerkaare“ sõbrad.

Eks ikka Viljandi maa kirikumõisas!

Toimetuse.

Kirjavahetusse astuda teiste vikerkaarlastega soovib veel uus vikerkaarlane Kägu, Tartu Õpetajate Seminaar, Pepleri tän, 13.

Nr. 14. Vastutav toimetaja: M. Nurmik. Tegevad toimetajad: A. Oengo-Johanson ja J. Neggo-Vössokotsky. **1924.**

Väljaandja: Tallinna Eesti Kirjastus-Ühisus.

Toimetus ja talitus: Tallinn, Pikk tän. 2 (Päevaleht). Kõnetr. 17-96. Toimetuse kõnetunnid teisipäeviti, neljapäeviti ja reedeti kella 2—3.

Tellimisi võtavad vastu kõik postkontorid ja „Päevalehe“ tellimiste vastuvõtjad.

Tellimishind: kuus postiga 60 mk., veerandaastas 180 mk., poolaastas 360 mk., aastas 720 mk.

Üksik number 15 mk.

FELIX MENDELSSOHN-BARTHOLDY.

(1809—1847).

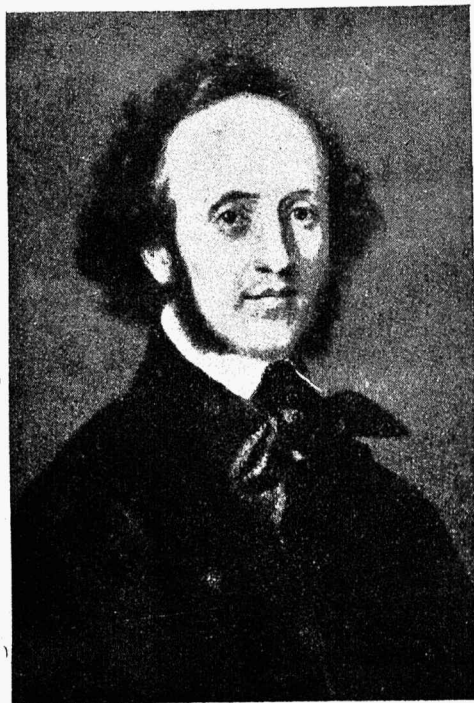
Muusika on keel, mida kõnelevad kõik maailma rahvad. Hiina müür, mille meie harilik keel maailma rahvaste vahele üles on ehitanud, on saanud probleemiks, mille kõrvaldamiseks asjata pääd on murtud ammust ajast. Püüd keeleliselt läheneda üksteisele, luua ühist rahvusvahelist maailmakeelt, nagu selleks Esperantoga katsed tehakse, ei ole veel annud küllalt rahuldavaid tagajärgi. Kuid kergetiivuline jumalik kunst on ammu leidnud lahenduse ja nagu alati võimsalt ette jõudnud raskepärasest teadusest. Ta paneb kõnelema keelel, mida kõik mõistavad. Enam veel: muusika on leidnud hääli, mis mitte üksi inimest inimesele ei lähenda, kõneledes arusaadavalt hinge salajamaist tundmusist, ta igatsusist, leinast ja rõõmust, ei, enam: ta toob meile looduse lähe-

male: lindude lõõrituse, metsade salasahina, allika elava vulina, merede võimsa müha — kõik see kõlab muusikas ja kõneleb meile salakeelel, mis sellele, kes mõistab kuulata muusikat sügavamalt, avab elu ja maailmailu suuri saladusi.

Mees, kes eriti hästi oskas edasi anda muusikas looduse hääli ja inimhinge igatsusi helides — „Sõnata laules“, nagu ta neid ise nimetas — on Felix Mendelssohn-Bartholdy, helilooja, kes sündis a. 1809, samal aastal kui Fr. Chopin, kellest meie ajakiri jutustas oma nr. 2.

Miks me vikerkaarlastele kõneleme Mendelssohnist? — Sellepärast, et selle mehe elus on pääle tema kuulsuse veel nii mõnda, mis väärib vikerkaarlaste tähelepanu.

On Eesti rahva üheks iseloomustavaks jooneks, mis palju ei kordu

Felix Mendelssohn-Bartholdy.

muude rahvaste juures, — õe ja venna haruldaselt õrn armastus üksteise vastu, mis nii liigutav-ülendavalt kostub meie rahvaluules. Eesti õde ja vesi on südamesõbrad, kes oma hingeelu üksteisega jagavad. Felix Mendelssohnis leiame inimese, kelles need tundmused eriti suurt osa mängisid. Helilooja ja tema õe Fanny vahel oli õrnem sõprusside, mis kunstniku elu kuni ta viimsete aastateni kaunistas.

Felix Mendelssohn sündis Saksamaal, Berliinis, jõukate vanemate lapsena. Juba varakult taipas Felix, et elul on kõrged ülesanded: töötada mitte ükski enda, vaid inimkonna hääks.

Südamlikus, armsas kodus küpsesid ja arenesid loomulikult lapse

suured muusikalised annid. Igapidi toetas ja õhutas neid ta südame parim sõber, ta vanem õde Fanny.

Felix oli suur looduse sõber. Ta armastas luusida metsi mööda, kuulata lindude laulu, lehtede sahinat ja oja vulisemist üle kivide. Koju tulnud, istus ta klaveri ette ja hakkas mängima. Ta mängis kõigest sest, mis talle oli jutustanud sõber loodus. Siis kuulatas mängu ta õde Fanny innukalt ja küsis lõpuks: „Kas küll sääraselt laulis lind täna lepikus, Felix?“

Need õde ja vend elasid kaunis kodus, kus ühevõrra valitses ilutunne ja töötõsidus.

Vanemad andsid lastele häa kasvatus. Emal oli suur muusikaharastaja, kes ise hästi klaverit mängis. Ta mõistis ka mitu võõrast keelt.

Vanaisalt armastas Felix mänguda jutukesi, istudes ta põlvedel. Armsamate juttude hulka kuulus see, kuidas ta oli saanud nime Mendelssohn.

„Ammu aega tagasi“, jutustas vanaisa, „elasin ühes väikeses Saksa linnas. Mu isa oli kooliõpetaja, nimega Mendel. Igaüks tundis kooliõpetajat Mendelit. Mina armastasin

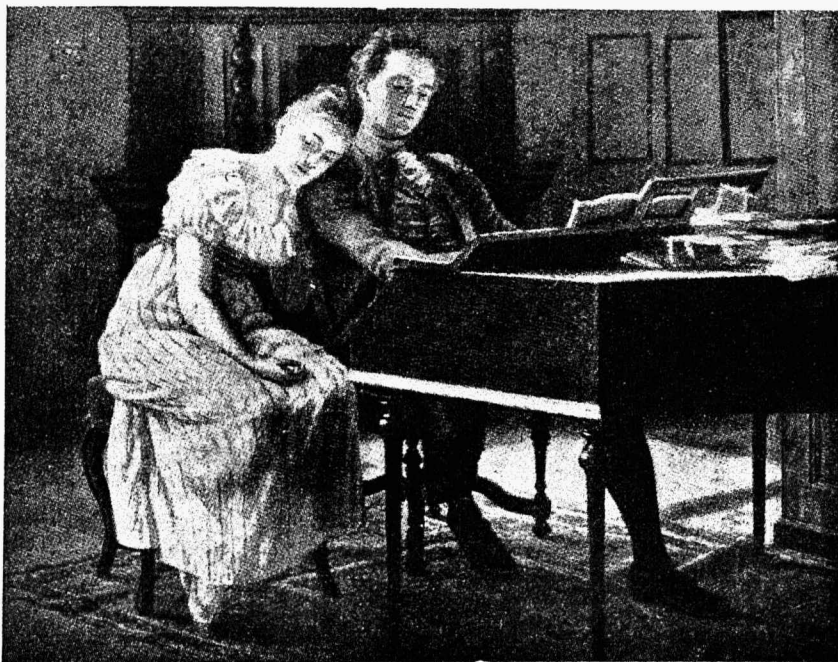
Väike orkestrijuht.

lkäia ühes temaga. Kui meid nii kahekesi nähti, rääkis rahvas, sääl tulevad Mendel ja Mendeli poeg (Saksa keeles: Mendels Sohn). Nii kasvasin suureks ja igatiüks kutsuski mind Mendeli pojaks.“

Ema oli poisikese esimene õpetaja. Ta hakkas talle muusikatunde andma, kui Felix oli kolme ja Fanny 7-aastane, esialgu viie minuti haaval,

oli talle siiski ikkagi õde Fanny. Alati olid nad koos ja jutustasid üksteisele kõik oma saladused. Felixi meelest polnud ükski kannatlikum ja kenam Fannyst. Fanny meelest oli Felix kõige armsam kogu maailmas.

11-aastasena mängis Felix esimest korda kontserdil. Varakult juba hakkas ta ise komponeerima, milles te-

„Sõnatu laul“. Fanny venna mängu kuulamas.

pärast rohkem. Pea tuli teisi aineid juure. Hommikul kell 5 juba tõusid lapsed voodist ja asusid tööle. Agaralt õppides kõneles Felix 11-aast. Prantsuse, Saksa ja Inglise keelt.

Tõsise töö kõrval püsis Felixil ta rõõmus meel. Nagu orav ronis ta puudele, mängis lõbusasti kaaslasega aias pärast õppetööd.

Armsaim kõigist mänguseltsilisist

da juhatas ta õpetaja Zelter. 12-aastasena oli ta loonud juba hulga kompositsioone klaverile, triosid ja kvartette ja isegi 3 väikest ooperit, mis sugused teosed esiettekandele tulid ta kodus. Pühapäeviti kogus Mendelssohnide kodusse väikene orkester, kuhu kuulusid hääd mängijad, enamasti mängiti Felixi kompositsioone, mida noor helilooja ise juhatas. Noodipuldi ees pingil seistes lõi

noor kapellmeister vahvalt ja innukalt takti. Ta oli nii kiindunud muusikasse, et kuulajate imestust ja kii-

tust tähelegi ei pannud, mis temal ka pärastises elus jäi kõrvaliseks asjaks. (Järgneb.)

UUDISED MEIE KODULOOMADEST.

Th. Zell'i järele.

Nagu kassil silmade kohal, nii on
hobusel

lõua otsas kompamiskarvad. Iseenesest mõistagi ei ole neil koopaseronimisega tegu, sest hobusel, kui stepiloomal, ei tule seda ette. Selle eest on nad karjamaal süües kasulikud. See kasu on selge, kui metshobuste eluviisi kujutleme.

Kui kõigil rahuarmastajatel loomadel, on hobuste silmad enam külgedel pool. Sellepärast võib ta taha näha. See võimaldab tagant hiilivale hundile kabjahoopi anda. Pahemini näeb ta nina ees olevaid asju. Et metshobused, nagu suurem hulk imetajaid, ööloomad on, ning rohi stepsis vahest lühike, vahest pikk, osutavad lõuakarvad, et toit ees on.

Lõpmatus stepsis peab hobune kõr-

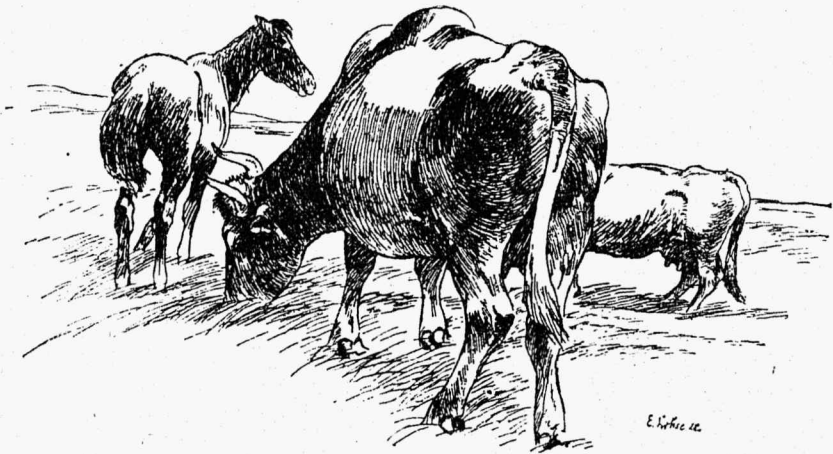
vetavaid päikesekiiri kannatama, varju jälgegi leidmata. See on meile kasulik, sest muidu ei jõuaks hobune palaval päeval kihutada. Teised loomad, näit. siga, on väga tundlikud palavuse vastu. Sest mets siga lebab palava ilmaga kuskil tihnikus vilus loigus. Rasvased sead surevad mõnikord sellest, et neid palava ilmaga teise kohta veetakse. Umbes kümme aastat tagasi taheti hobustele hääd teha ning pandi neile õlgkübarad pähe. See nõu tuli muidugi hääst südamest, kuid ei taband õieti. Nagu mulle üks hoburaudtee juhatuse teatas, ei surnud 5000 hobusest ühel silmatorkavalt palaval suvel ühtegi päikesepistesse. Õlgkübarad on stepiloomadele ülearused. Kui minna palaval augustikuu päeval jahile, siis peab keskpäeval peatuma, sest muidu kannatab koer. Metskoerad on ööloomad, kes päeval päikese käes ei liigu.

Teatavasti vaieldakse hobuse vaimliste omaduste üle. Hobuse kahjuks räägib see, et talli põledes ei tule nad säält välja. Saab nad suure vaevaga välja, siis püüavad nad tagasi minna. See näib meile lolluse tipp olevat.

Metshobuse seisukohalt vaadates ei paista asi nii hull olevat. Hobused on karielajad, hädakorral hoiaavad nad kokku. Nad ei moodusta küll ringi, pääd sissepoole, kabjad

väljapoolle, nagu muinasjuttudes vahest räägitakse, kuid tungivad hunnikusse. Hädaohtu, mis põlevas talis peitub, ei oska hobune õieti hinnata, sest stepis ettetulev lendav tuli ei ole nii hädaohtlik, kui põlev laut. Hobuse püüd kokku hoida, ei ole ometi nii rumal kui näib.

Pannakse hobusele aga riistad selga, siis tuleb ta tallist välja, sest ta teab, et peab tööle minema. Ettevaatlikud mõisaomanikud panevad sellepärast hobused rakkesse, kui pikseilm ähvardab.

Hobused ning lehmad söövad rahulikult koos ehk küll suurem jagu loomi toidu pärast võitlevad. See ei ole mitte ainult röövloomade, vaid ka paljude taimesööjate juures. Nii ajavad toidu juurest hirved neist nõrgemad minema, samuti metssead kõik, kes neist nõrgemad. Nimetud leplikkus ühekabjaliste ning mäletsejate vahel on seda hämmastavam, et ta vabalt elavate loomade vahel olemas. Nii söövad sebrad koos jaanalindudega ning gnuudega, ja Aasias on samuti kulaanide (kes hobueesliit meeletulevad) ning jakkide vahel.

Vaatame hobuseid ning lehma söömise juures lähemalt, siis märkame vahet. Lehm haarab rohtu keelega, kuna hobune ülemise mokaga võtab. Veised saavad ainult teat. pikkusega rohtu süüa, kuna ühekabjalised õige lühikest söövad. Lehm on ninasõõrmete vahel lai tükk õrna nahka, mis allpool ülemiseks mokaks läheb. Mis jaoks on see, sellest loodusloolisis raamatuis ei räägita. Loomi vaadeldes näeme, et see takistab neid okkaliisi ning kõrvetavaid taimi söömast. Et veistel ülemised lõikham-

bad, mis hobustel olemas, puuduvad, siis järgneb, et veised ning hobused üksteisega õige vähe võistlevad.

Terad, niisama ka kõvad, okkaliised ning kõrvetavad taimed peab veis kõrvale jätma, sest ülemiste lõikhamaste puududes ei saa ta neid maitsta. Ühekabjalised ning kaamelid võivad neid nautida, sest nende nina ei ole tundelik. Samuti eesel, kes sarnaseid taimi eriti eelistab.

Veised olid ürgajal soise metsa elanikud, sellepärast võivad nad ainult pikka rohtu süüa.

Ürgaegne elupaik seletab meile ka

kindrete lähedase asendi. — Hobustele on see puuduseks, miks mitte veistele? Selle pääle võib öelda: veis ei ole kohane põgenemiseks raskuse pärast. Ta peab vastasega võitlema. Et niiskel maal kindlasti seista, peavad kindred üksteisele lähedal olema.

Hobune ei võitle suuremate vaenlastega ning asub kuival stepi pinnal, sellest on ta jalgade ehitus tingit.

Lõpuks veel

L a m b a s t,

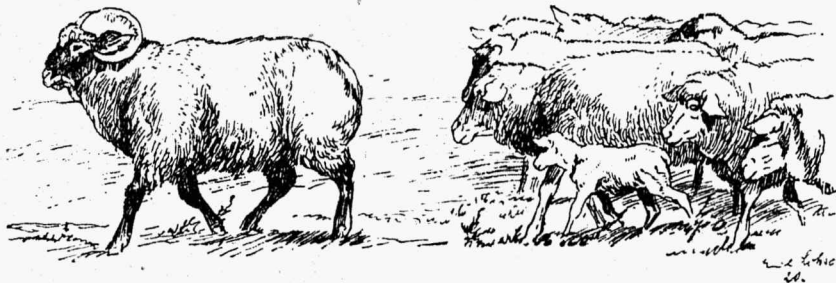
kellest teatakse, et nad kõik jäärale, karjajuhile, järgnevad. Langeb see merre, kui lambad laevale on laadit, siis peab teisi kinni hoidma, et nad talle surma ei järgneks. Millega selletada sarnast haruldast teguviisi?

Metslambad on mägiloomad, kes vaenlase eest pagevad. Läheks iga lammas oma teed, hävineks ta varsi.

Ta teeb parimini turistina teejuhi jälgedesse astudes. Samuti teevad elevandid ning ahvid, kes targad loomad. Elevant teab, et ta sääli läbi ei kuku, kust juht üle pääsis. Niisama teab ahv, et oks, mis juhti kandis, mäda ei ole.

Et lambad jäärale järgnevad, on metsloomadele kasulik. Et nad mitmetuhandaastase elu järele inimese juures vanast kombest loobunud ei ole, on pahandav, kuid arusaadav. Koer on ometi oma otstarbeta küljetijooksu säilitand.

Järeldus kõigest eelöeldust: vaatamata igivana tutvuse pääle koduloomadega, ei tunne meie neid, ei ole neid tõsiselt uurind. Oleksin rõõmus kui minu kirjutus ergutaks lugejaid koduloomi tähele panema, mille tagajärjeks mõnigi huvitav leidus oleks.

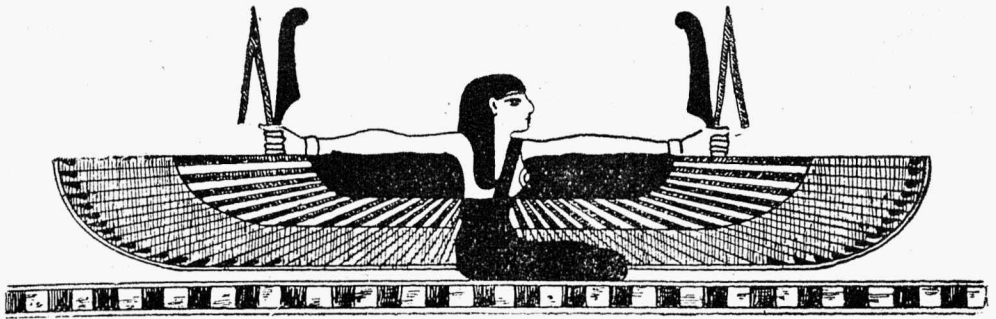
Miks teeb röske õhk sageli haigeks?

Röske õhk on sageli külm ning külm harilikult arvatakse meid haigeks tegevat, kuid mõned asjaolud tõestavad, et ei ole igakord süüdi külm. Suur vahe on röske ja kuiva õhu vahel, nagu tõestab see, et paljud tunnevad endid paremini kuivas õhus ning halvasti röskes.

Alati aurab meie kehast vett läbi nahaukude ja hingamise teel. Kui õhk kuiv on, ei ole selleks takistusi, kuid niiske õhk sisaldab juba palju vett ning selle tõttu ei aura vesi meie kehast nii kergesti ära; tä-

hendab teatud määrani on vee ringvool takistatud.

Et elada, selleks tarvitab elav keha, olgu loom, inimene ehk taim, hulga värsket vett. On aga vee ringvool takistatud, nagu röskes õhus, siis on takistatud eluks tarvilikud protsessid ning ained, mis muidu ära põleks ning higiga kehast lahkuks, määratavad meie keha. See näib olema röskes õhus saadud haiguste, näiteks: reumatismi („jooksva“), tõsine põhjus.

VAARAODE MAAL.

Elly Kärk'i reisimälestused.

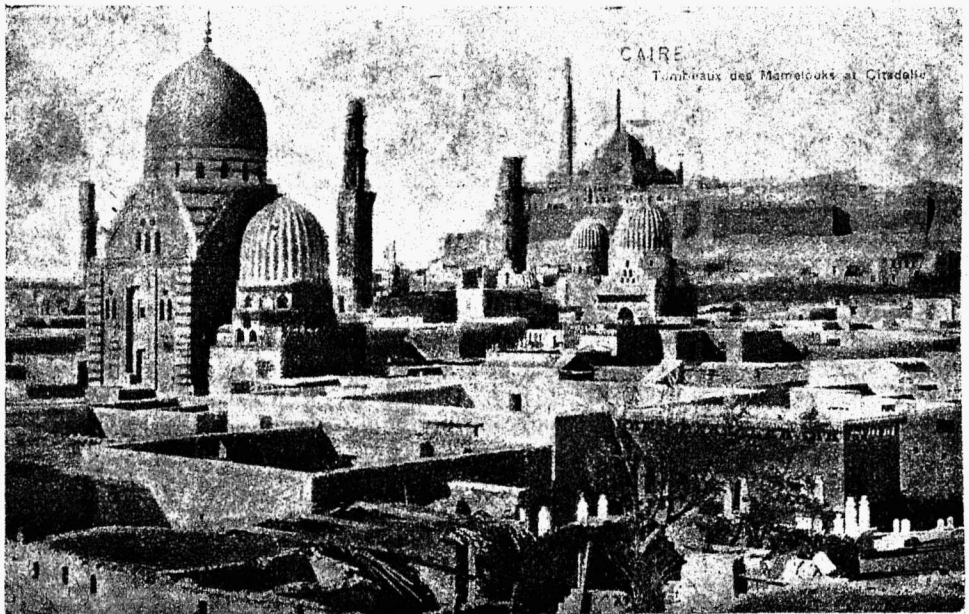
XII.

Araablaste matused.

Kuid mis liikumine on see sääl eemal? Milline imelik salk, kirju ja tihe, läheneb meie sihis keset tänavat? Miks korruga nii palju vigaseid sante ses rikkas, ilusamas linnajaos? Kuhu tõttavad need õnnatud ridades: pimedad, lonkajad, vaevatud ja nõrgad? Vaatamata vaevalise käigu pääle, lähenevad nad kiiresti.

Vigastele ja santele jälgivad mitu, harilikudena hommikumaalastena rietatud inimest, ja nüüd selgub meile kõik, — see on araablaste matusrong, sest saatjate järele kanti raami, millel lamas surnu, muhameedlaste kombe järele — puusärgita.

Kanderaami eel käisid poisikesed, kes valju lauluga kandsid alust, millel asus raamat. Mehed, kes poisikeste ees sammusid, hüüdsid üksikuid

Mamelukide surnuaed Kairos.

sõnu, sageli Muhamedi ja Allahi nime. Nagu pärast meie juht Ahmetilt kuulsime, olla poisikestest kantud raamat koraani koopia ja hüütavad sõnad tähendasid: „Ei ole Jumalat Jumala kõrval; Muhamed on Tema prohvet; olgu Jumal temale armuline ja kaitsku teda!“

Vaatamata nii tõsise talituse pääle ei suutnud poisikesed hoiduda müramast ja naermast, mis eest nad tapelda ja ka kõrvahoope said.

meist palgatud nutunaised valju ulumise ja matmislauludega.

Ja Ahmet Savatt kirjeldab meile kõike täpsemalt. Rikast saadavad leinarongis dervishid ja muud vaimulikud, ka seltskonnategelased oma lippude, märke ja märgikesiga. Sageli käib kanderaami järel surnud peremehe hobune või härg, kes pääle kõigi matustalituste täitmise tapetakse ja saatjaile roaks valmistatakse.

Araabia surnuaed Kairos.

Kanderaam oli lihtne ja kitsas, ilustusita; ettepoole otsa on püstitatud laud, millel ripub surnu pääkate. Rikka mehe surma puhul riputatakse sinna ka väärtasju, nagu uure jne.

Samuti toimetatakse ka naise matmise juures. Laua küljes ripub ta seisusele vastav pääkate, linik või mõni ta ehteist.

Kantav surnu oli kaetud kirju linnuga ja kanderaami järele talutati valget eeslit, kellel surnu varemalt sõitnud. Rongikäigu lõpul möödusid

Surnule lähemal seisjad inimesed kannavad leinamärgina sinist sidet ümber pää, kuna ülikonnas muudatusi eite ei tule.

Kuid jälgime leinarongi. Valju lugemise, nutu, meeste ja poisikeste laulu saatel venib ta piki tänavat, müra ja liikumise keskel, ja peatub alles templi ees. Kanderaam viiakse sisse ja algab jumalateenistus. Pääle seda liigutakse jälle endist viisi surnuaiale, kus põrn puusärgita, muidugi ka kanderaamita, hilpudesse

mähitult, kividega vooderdatud hau-
da pannakse. Viimane kaetakse
laudega nii kõrgelt et surnul ruumi
oleks istuda; sest muhameedlaste
usu järele, peab ta hauas oma maa-
päälsest elust aru andma ja teeb
seda istukil. Naiste matmise juures
kaetakse neil surmas samuti nagu
eluski hoolega nägu.

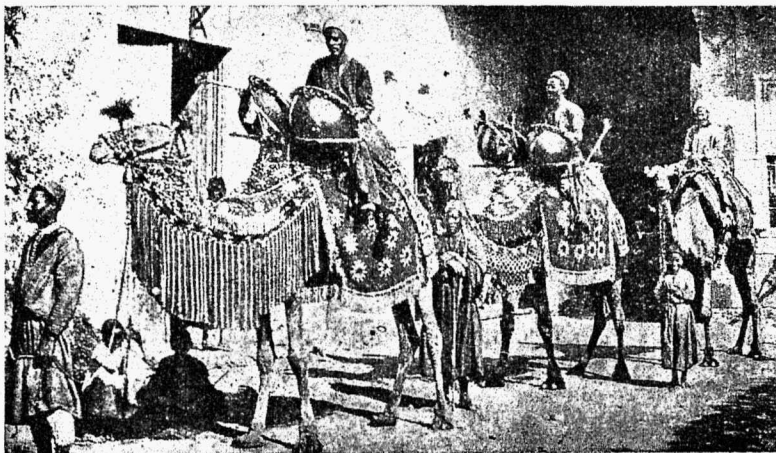
Hauakiunkale püstitatakse kaks
väheldast mälestusmärki, kummagile
otsa üks.

Nende usu järele tulevad sinna

Ahmet Savotti naljakat, araabia keel-
sete lausetega segatud juttu kuula-
vad.

Ta räägib ja seletab meile araab-
laste pulmist, mida nii tihti nägime
Kairo tänavail.

Pulma eel liigub pidulik rongikäik
noorist tüdrukuist, pruudiga, muu-
silka ja mängude saatel, kõigiti sel-
leks juhuseks ehitud sauna, kus neid
elukutselised lauljannad ja tantsi-
jannad juba ammu ootavad. Siin
võetakse tulijad laulu ja tantsuga

Ehitud kaamelid pulmarongis.

kohe, samal tunnil, inglid, surnu hää-
de ja halbade tegude üle järele pä-
rima.

Et mitte maetut ta viimses pihti-
mises segada, lahkuvad kõik ruttu
haualt ja lähevad surnu eluruumesse,
kus mehed suitsetavad ja söövad ja
naised põrandal istudes matmislaule
korutavad, vahetevahel käsi laulu-
taktis kõlku küües.

Iius, jahedavõitu õhtu Kairo troo-
pilises aias. Heledalt valgustab
täiskuu imelist, tasa õõtsuvat akaat-
siat, loorbere, viinamarjust piiratud
lehtlaid ja laiuhviikutaolisi palme...

Kusagil läheduses suliseb purs-
kaev.

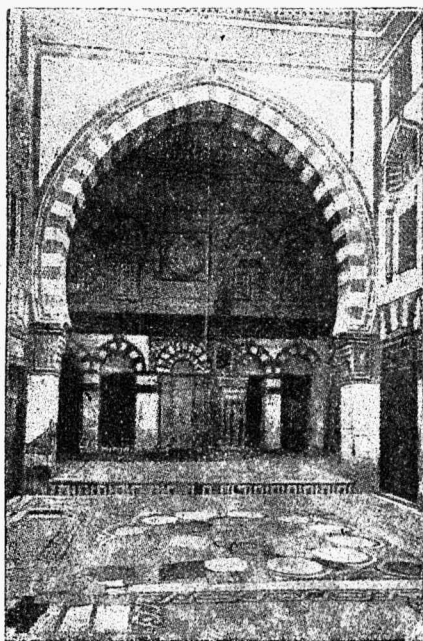
Ja ümmarguse laua ääres istub
rühmake roidunud eurooplasi, kes

vastu, et kurbust ja nukrust süda-
mest peletada.

Varsi hakkab pidu — rikkalik
maiustamine, tantsud ja laulud. Vii-
mast korda viibib pruut lõbusate sõb-
rannade keskel ja täna lahkub ta oma
vabadusest, seda juba nii vara haa-
remi valju, kinnise eluga vahe-
tades.

Juba homme on ta lahutatud oma
perekonnast ja läheb üle oma uue
täieõiguslise valitseja-mehe maija,
mehe juure, keda ta mitte ainult ei
armasta, vaid enamasti ka ei tunne.
Keegi ei küsi neilt nõusolekut, kõik
on otsustanud peigmees ja pruudi
vanemad.

Pulmapäeval läheb pruut peig-
mehe maija. Pikk kaamelite kara-

Moshee Keit Bey siseruum.

vaan; nende selga on laotud pruudi kaasavara, pulmakingitused, vaibad, päelad ja mitmesugused kõlisevad asjad. Kaamelitele järgnevad sõb-

rannad ja neiu vanemad, kuna kõige viimaks sõidab suure au ja pidulikusega, baldahiiniga kaetud noorik, muusika saatel. Palju mitmesuguseid naisi saadavad rongikäiku ja avaldavad oma häädmeelt valjude hüüetega (zararit).

Käesoleval ajal sõidab pruut harilikult kaetud akendega tõllas, baldahiiniga.

Pulmi ei pea mitte ainult noorpaari omaksed ja tuttavad, vaid kogu naabruses olev tänavajagu pidutseb. Lähemad majad ilustatakse pärgade, kirjude, heledate riiete, laternate ja lühtritega.

Päevast päeva pidutseb arvurikas rahvahulk... Sütiakse, juuakse kohvi ja nauditakse tantse ja laule... Pulmamajas on juba kõik ruumid täidetud, kuid ikka ja ikka ilmuvad uued külalised.

Naabrid tulevad appi. Hommikumaalisele omase külaliste vastuvõtlikkuse ja lahkusega mahutavad nad osa võõraid oma ruumesse; nii muutub kogu tänav üheks korteriks ja kõik ta elanikud üheks rõõmsaks pereks.

RUTULINE KÄTTEMAKS.

Kui kuulus inglise pilkekirjanik Labouchère oli nooreseas Inglise attasheek Washingtonis, pani tema kord kellegi ameeriklase kannatuse raskele proovile. Saatkonda astub sisse keegi ameeriklane ja soovib pääseda saadiku jutule. Noor Labouchère seletas, et tema ülemus on kodust ära ja päris kas ta ise ei või külalisele kasulik olla. „Ei“, tähendas ameeriklane,

„mina ootan. Ma ei soovi teha tegemist kolmandajärgu inimestega“. Labouchère pakkus temale tooli ja läks oma teed. Pärast tunnipikkust ootamist läks ameeriklane väga rahutuks ja küsis Labouchère'ilt, kas saadik tema arvates varsi peaks tulema. „Ei“, vastas Labouchère, „ma ei arva. Ta reisib praegu Kanadas“.

MOUGLI.

R. Kiplingi järele lasteteatri jaoks ümber töötanud W. Wolkenstein. Tõlk. H—a.

II vaatus.

Terrassina kerkiv kalju. Kaljul Akkela, huntide juht; alamal, kaljuastmeil hundid. All, kalju ees, tasane lava. Emahuntidel süles hundipojad, Hundiemal — Mougli. Pahemal Baghira; paremal, esiplaanile lähemal, Sher-Han; tema ees Tabakki. Kuuvalge öö. Näitela-vale sammub Balu, karu.

Emahundid. Balu tuleb. Meie Balu. Meie laste õpetaja.

Balu. Ma tervitan. Kas kõik on koos? Kohe ilmub ka meie juht Akkela ja kogu meie Karja nõukogu; niikaua aga, kuni siin isekeskis viibime, tahan teile veel mõningaid näpunäiteid anda, kuidas lapsukesi nõukogu ette tuua.

Emahundid. Täname sind, Balu, täname. No õpeta, mis tegema peame. (Kogunevad kõik tema ümber.)

Balu. Kui nõukogule hundipoegi näha viite, kandke neid ikka ninakesed ees, aga mitte nagu läinud korral, sabakesed ees. Kas mõistate?

Emahundid. Mõistame, Balu, mõis-

tame. Sina oled meie laste õpetaja, külap sinu sõna juba kuulame.

Balu. Minu kätest on mitmeid sadandeid hundipoegi läbi käinud. (Ühele hundipoegadest näidates). Aga vaat seda ärge parem näidakegi, ta on liig lahja, toitke teda parem hoolega kuni nõukogu järgmise kokkutulekuni. Inimlapsukesega aga tuleb palju tülinat, selleks pean teid juba ette hoiatama. (Muusika. Läheneb Akkela.)

Balu. Tasa, tasa, huntide nõukogu tuleb. (Akkela ühes nõukoguga astub esile.)

Akkela. Vaba rahvas! Juba aasta aega juhin teid mõistuse ja jõu varal. Kuulake mind. Teile on teada dshunglite säädus. Kord kuus, täiskuuajal, tuleb kokku Karja nõukogu, ja emad toovad siia oma lapsukesed, et nõukogu nad läbi vaataks ja neid tunnustaks. Pärast tunnustamist võivad nad vabalt joosta, kuhu tahavad. Selleks ma teid kutsusingi kokku, oo hundid: tooge siia esile oma lapsukesed; teadke, lapse vastuvõtuks on tarvis kaht häält, mis tema kasuks tunnustaks, muidugi seejuures välja arvatud ta vanemate hääled.

Akkela, huntide juht.

Kaks häält. Teile on teada säädus. Nii siis, ülevaatus algab. (Pasunahüüded.)

Hundiisa (kannab esile Mougli). Austatud nõukogu! Palun Karja hulka vastu võtta see inimlapsuke. Ta on sündinud dshunglis, ta toodi meie juure koopasse öösel, on terve, rõõmus ja väga julgelt mängib minu hundipoegadega. Minu naine, Hundiema, tahab teda üles kasvatada. Palun Karja nõukogu teda järele vaadata ja vastu võtta.

Üks huntidest. Inimese laps?... Mida see tähendab?

Teine. Näita teda õige. Anna ta õige siia. (Vaatleb Mougli.) Tema naerab. Milline terve! Ja täiesti pruun.

Kolmas. Too ta minu kätte. (Vaatleb.) Ta on paljas, tal pole mingisugust nahka seljas. Ta sarnaneb katkutud linnule. Ei, meile ta ei kõlba. Seda pole dshunglis veel ette tulnud, et metsloomad inimlapse oleksid vastu võtnud.

Neljas. Too tema minu kätte ka. Mina ta et tõingi Hundi-isale, ma päästsin

tema Sher-Hani küüsisist. Kuid mõtlen ma isegi, et teda meile tarvis pole. Ta pole meie lastele sugugi sarnane. Milleks meile see inimlaps?

Hääled. Ära! Ära! Vii ta minema. Andke ta saakalitele. Meile ta ei kõlba.

Tabakki (Sher-Hanile). Nõua ta nüüd endale.

Sher-Han. Lapsuke on minu oma, andke ta mulle. Mis läheb vabale rahvale korda inimlaps! Andke ta mulle!

Akkela. Tasa, tasa! Oo hundid!... Teie teate säädust. Sher-Hani ei pea teie tähele panema. Meie ei tarvitse kuulata käskusid võõrastelt loomadelt. Meil on oma säädus. Ainult temale allume. On tarvis hääletada. Laste vastuvõtuks on nõutav kaks häält. Nii et panen selle küsimuse hääletamisele. Kes annab hääle inimlapse vastuvõtu poolt? (Vaikus.) Kes annab hääle inimlapse hääks? (Vaikus.) Ei keegi.

Tabakki. Ei keegi, ei keegi!

Akkela. Sarnasel korral...

Balu (astub esile). Mina, karu Balu, mina annan hääle inimlapsukese poolt. Ei või inimlapsest mingit kahju olla. Mul pole just iseäralikku kõneandi, kuid ma kõnelen tõtt. Las ta jookseb Karjaga kaasa. Mina ise hakkan teda õpetama. Õpetan teda jooksuma ja hundi moodi häälitsema, metslindude järele jahti pidama. Ma õpetan teda loomade keelt mõistma ja dshunglite säädust tundma. Hundi ma temast teha ei kavatsengi, see on võimatu, kuid temast saab väga sarnane hundile, temast saab huntidele vend. Mina annan hääle inimlapse kasuks.

Akkela. Üks hääl on meil.

Tabakki. See Balu on loll...

Sher-Han. Kas nad tõesti teda tunnustavad, Tabakki?

Tabakki. Loll. See loll karu teeb meile kahju, aga pole viga, külap veel näeme, üht häält on ikkagi vähe. (Publikumile.) Tõsi küll, mõnikord võib ka ainsam loll kogu tõsise ettevõtte nurja ajada, kuid meie loodame, et seekord väike Mougli meie hammaste vahelt ei pääse.

Akkela. Vaba rahvas. Vajame veel üht häält. Balu andis oma hääle tema kasuks. Balu aga on meie hundipoegade õpe-

taja. Kes pääle Balu veel on tema poolt? Panen küsimuse hääletamisele. Kas tõesti ei leidu veel üht häält?

Baghira (astub esile). Oo, Akkela, ja sina, vaba rahvas. Mul puudub hääleõigus teie koosolekul, kuid dshunglite säädus ütleb: kui on tekkinud kahtlus, kas jätta laps ellu või surmata, siis jääb veel võimalus tema elu lunastada. Ja säädus jätab ütlemata, kes nimelt peab tooma lunastushinna. Ons nii, nagu kõnelen?

Hundid. Hää küll, on tõsi. Kuulake Baghirat. Lapsukese eest võib tuua lunastushind. Nii on säädus.

Baghira. Vaba rahvas! Teades, et mul pole hääleõigust, palun teilt siiski luba paar sõna öelda...

Hääled. Kõnele, kõnele.

Baghira. Alasti lapsukest hukata on häbiasi. Päälegi võib ta väga tarvilikuks saada, kui suureks kasvab. Balu andis oma hääle tema poolt ja mina ütsan Balu sõnadele juure härja, rasvase härja, mille parajasti tapsin pool miili siit, kui olete nõus

Balu, karu.

Sher-Nan, tiiger.

inimlast Karja hulka vastu võtma. Kas tahate?

Üks huntidest. Härja saada oleks meelitatav.

Teine. Jah, see on hää lunastushind.

Kolmas. Tunnustagem inimlast. Las jääb. Talvistes vihmavalingutes ta nii kui nii leiab otsa.

Neljas. Külap juba päike tema praeb.

Hääled. Mis alasti lapsuke meile ette puutub? Las tema jookseb Karjaga kaasa. Vastu võtta ta, vastu võtta.

Akkela. Kes lapsukese poolt, tõstku parem käpp. (Hundid tõstavad käpad.) Üks, kaks, kolm, viis, kaheksa... Kes on vastu? Ei keegi... Kas on erapooletuid. Üks, kaks... Nii et lapsuke on Karja hulka vastu võetud... (Pasunahääled.)

Sher-Han. Röövli! Kaabakad! Küll ma teile... (Tahab huntidele kallale tungida.)

Tabakki (teda sabapidi tagasi kiskudes). Pea! Sa ei suuda ju üksi kogu Kar-

jaga hakkama saada. Nad hammustavad su puruks. Kannata. Külap juba leiame juhuse neilt seda Mougli varastada. Mingem siit. (Sher-Han mõirgab.) Lähme. lähme. (Sher-Han hakkab minema.) (Publikumile.) Külap meie teiega veel kohtame, lootust meie ei kaota, pagana päralt. (Läheb.)

Baghira (tiigrile järele). Mõirga aga. Sher-Han, mõirga. Tuleb aeg, mil see Mougli sind teisiti mõirgama õpetab, ehk arvate, et ma inimesi ei tunne.

Akkela. Mina, Karja vana juht, olen väga rahul. Inimesed ja nende lapsukesed on väga targad. Mouglist võib meile omal ajal hää abimees saada. (Hundi-isa.) Võta ta. Kasvata ja õpeta teda vaba rahva nõuete kohaselt. Võta ta.

Hundi-isa. Täna sind, oo Akkela.

huntide juht. (Pasunahääled. Hundi-isa kannab Mougli minema.)

Hundiema. Täna sind, Akkela (eemaldub ühes Akkelaga).

I hunt. No, aga nüüd, Baghira, anna meile härg, kus on härg?

Baghira. Härg, mille Mougli eest lubasin, — on sääl, paremal, oja kaldal, pool mülli siit.

Häälid. Härja järele... Härja järele... Nüüd läheme härga sööma...

(Lähevad Baghirale järele.)

Huntide laul.

Õöl on võluvam sund
Küüntel', hammastele,
Ta me uhkusetund —
Julgelt nüüd jahile!
Õöl on võluvam sund.

Jack London.

Siis tuli päev, kus hääsüdamine Billi langes ja ei suutnud enam tõusta. Hali revolver oli müüdnud, selle pärast võttis ta kirve ning lõi rihmade vahel lamavale Billile pähe, lõikas siis rihmad katki ja vedas laiba kõrvale. Nägi Buck, nägid ta sellimehed, ning nad teadsid, et sama saatust on ka neile lähedal. Järgmisel päeval läks Koonna, ning järele jäi ainult viis: Dsho, liig nõrk, et märatseda; Pike, vigane ja lonkav, poole meelemärgusega ning liig teadvuseta, et olla tige; Solleks, ühe silmaga, oli ikka veel truu oma veoteenistusele ning kurb, et tal nüüd nii vähe jõudu selleks; Teek, kes ei olnud töötanud sel talvel nii palju ja

kes nüüd sai rohkem peksta kui teised, sest ta oli värskem neist; ning Buck, ikka veel teiste eesotsas, kuid mitte enam distsipliini päale sundiv, seda ta ei püüdnudki, poolpime nõrkuse pärast, teed nägi ta ainult tumedalt, leides ta lka jalgade abil üles.

Oli ilus kevadine ilm, kuid ei inimesed ega loomad pannud tähele seda. Igapäev tõusis päike varem ja loojenes hiljem. Koit oli kella kolme ajal hommikul ning ehavalgus kestis üheksani õhtul. Terve pika päeva püsis lõõmav päikesepaiste. Tondilik taline raskus andis maad suurele kevadkohinale ja elu ärkamisele. See kohin tuli igalt poolt, täidetud elurõõmuga. Ta tuli olenditelt, mis jälle elasid ja liikusid, olenditelt,

*) Detriit (Detritus) — uhtlademik.

mis olid olnud miihästi kui surnud ning mis ei olnud liikunud pikkade külmakuude kestel. Mahlrad liikusid mändides. Haabade ja pajude pungad puhkesid. Tekkisid uuesti rohelised põõsad. Sirtsud laulsid öösiti ning päeval askeldasid päikesepaistele kõiksuguri ronivad ja roomavad olen did. Püüd ja rähnad häälitsevad metsas. Mängisid oravad, linnud laulsid ning ülal pääkohal huikasid lõunast lendavad metslinnud, võimsate lööki-dega läbistades õhku.

Igalt künkaveerult kostis jooksva vee kohin, nägematu purskaevude muusika. Kõik sulas, paisus. Yukon püüdis murda jääd, mis hoidis teda kammitsas. Ta söi jääd alt poolt; päike söi ülalt. Tekkisid tühijused, praod, mis laiusid, kuna peenike jää-puru vette langes. Ning keset seda ärkava elu puhkemist, kohinat, paisumist, lõõmava päikese paistel õrnalt paitava tuule puhudes, komberdasid kaks meest, naine ja klutised koerad, nagu surimarong.

Koerad kärvasid, Mercedes istus kelgul ja nuttis, Hal kirus tagajärgeta ja Charlesi silmad olid sügavimõtteli-selt ivesised, kui nad komberdasid John Thornton'i laagrisse White Riveri suhu. Kui nad peatusid, langesid koerad pikali kui mahalöödud. Mercedes kuivatas silmad ja vaatas Thornton'i poole. Charles istus kännu otsa puhkama. Ta istus maha väga tasa, jalad valust kanged. Hal ei kõ-nelenud. John Thornton sai parajasti valmis kirvevarrega, mille ta teinud kasepuust. Ta voolis ja kuulas, andis ühesilbiseid vastuseid ja andis selget nõu kui seda küsiti. Ta tundis asja ja andis nõu sarnase kindlusega, et võimatu näis seda nõu teostamata jätta.

„Nad ütlesid meile, et tee on sisse langemas ning et kõige parem oleks meil rutata,“ vastas Hal Thornton'i hoiatusele, et nad ei loodaks enam mureda jää pääle. „Nad ütlesid, et meie ei saa White River'ini, kuid siin me oleme.“ Viimased sõnad ütles ta noriva võidurõõmuga.

„Ning nad rääkisid õigust,“ vastas Thornton. „Jää on tõesti iga moment lagunemas. Ainult hullumeelsed inimesed, hullumeelsete pimedade õnne tõttu võisid reisida nii. Ütlen otsekohe, et terve Alaska kulla eest ei paneks ma oma elu kaalule.“

„Sellepärast, et teie ei ole hullumeelne, ma arvan,“ ütles Hal. „Ükskõik, meie läheme Dawsoni poole.“ Ta harutas piitsa lahti. „Üles, Buck! Hei! Üles! Edasi!“

Thornton voolis edasi. Ta teadis, oli asjata segada hullu ta hullustuses; kas kaks-kolm hullu maailmas vähem või rohkem — see palju ei muuda asju.

Kuid koerad ei tõusnud käsu pääle. Juba hulk aega ei avaldanud hoobid neisse mõju. Piits tantsis siin ja sääl, täites oma halastamatut ülesannet. John Thornton surus huuled kokku. Solleks tõusis esimesena jalule. Teek järgnes talle. Dsho oli järgmine, haukudes valu pärast. Pike tegi piinavaid katseid. Kaks korda kukkus ta pooleldi tõustes tagasi, ning kolmanda katse järele püsis jalul. Buck ei teinud katsetki. Ta lamas rahulikkult sääl, kuhu oli kukkunud. Piits mitu korda karistas teda, kuid ta ei kiinunud ega rabelenud. Mitu korda Thornton nagu tahtis hakata kõnelema, kuid jättis. Ta silmad läksid niiskteks, ning kui piitsutamise jätkus, tõusis ta püsti ja kõndis nõutult edasi-tagasi.

See oli esimene kord, kus Buck nõrkus — iseenesest juba põhjus, et Hali määratsema panna. Ta võttis piitsa asemel kaika. Buck keeldus karraskemate hoopide pääle üles tõusmast. Nagu ta seltsimehedki, võis ta tõusta, kuid ta otsustas endamisi seda mitte teha. Ta aimas tumedalt, et hulkkumine neid ootab ees. See aimus oli tugev hernas, kui ta äsja pöördus kaldale, ning enam see ei lahkunud ta hingest. Tundes kogu päeva jalgade all, õhukest, muredat jääd, tundus talle õnnetus lähedal, siinsa-

mas ees jääl, kuhu teda tahtis ajada peremees. Ta keeldus liikumast. Nii palju oli ta kannatanud ning nii palju läbi teinud, et need hoobid ei teinud enam palju valu. Ning kui ikka veel alla sadas hoope, liikus elusäde korra ta sees ja kahanes jälle. Ta peaaegu kustus. Ta tundis kummalist tuimust. Nagu väga kaugelt sai ta aru, et teda pekseti. Viimane valutunne kustus. Ta ei tunnud enam midagi, kuid väga segaselt kuulis ta hoopide kõla vastu enda keha. Kuid see ei olnud enam tema keha — tema ise näis juba kaugel sellest.

Ning siis korraga, hoiatamata, karjatusega, mis oli ennein metslooma karjatuse sarnane, kargas John Thornton mehe kallale, kes vehkis kaikaga. Hal paisati tagasi, kui langetavast puust tabatuna. Mercedes kiljatas. Charles vaatas mõttelikult, pühkis oma veriseid silmi, kuid ei teinud liigutustki tõusmiseks.

John Thornton seisis Bucki juures, püüdes end valitseda, vihast liig kangestunud, et rääkida.

„Kui te veel koera lööte, tapan ma teid,“ sai ta lõpuks öelda.

„See on minu koer,“ vastas Hal, pühkides verd suu juurest. „Minge eest ära, või ma teile näitan. Mina lähen Dawsoni.“

Thornton seisis tema ja Bucki vahel ega mõelnudki eest ära minna. Hal võttis oma pika jahinoa. Mercedes kiljatas, karjus, naeris, ning sattus täiesti hüsteeriasse. Thornton lõi Hali vastu sõrmenukki, nii et nuga maha kukkus. Kui Hal katsus noa üles tõsta, lõi ta veel korra. Siis kummaridus ta, tõstis ise noa üles ja vabastas paari lõikega Bucki rihtmädast.

Hal ei hakanud enam vastu. Pääle selle oli tal liig palju tegu oma õega, kuna Buck nii kui nii oli peaaegu surnud ja ei suutnud niipea vedama hakata. Mõni minut hiljem lahkusid nad kaldalt ja läksid edasi mööda jõge. Buck kuulis, et nad läksid, ja tõstis päa, et vaadata. Piike oli

Johannes Ünapuu, †

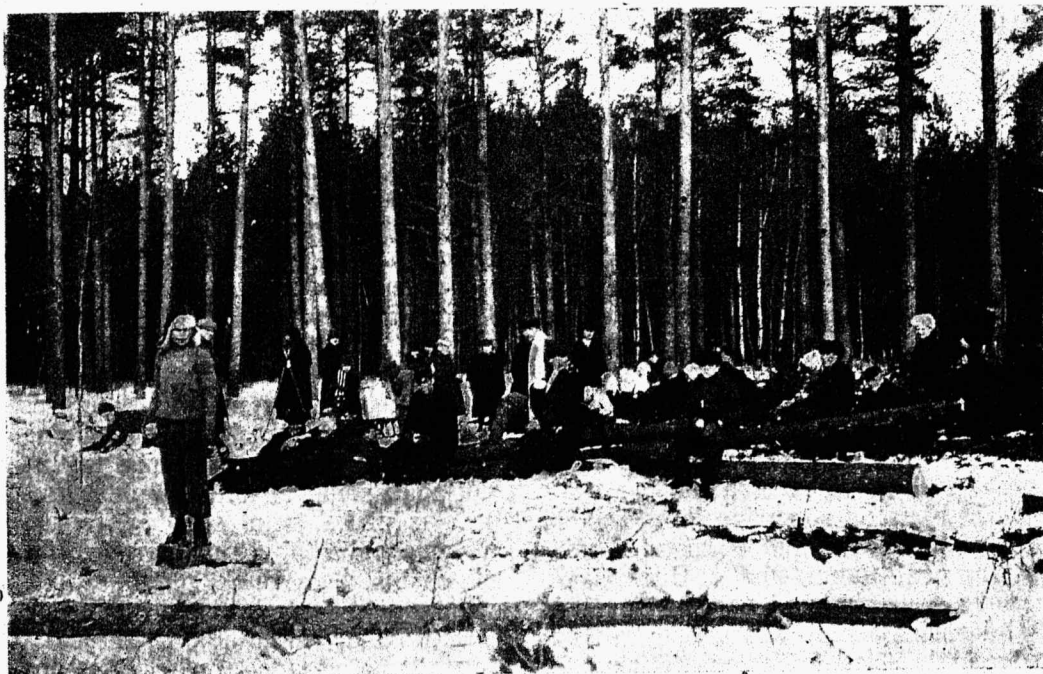
Läänemaa õpetajate seminaari esimene juhataja, suri 20. veebr. s. a. — 35-aastaselt. Tema elutööks oli suurepärase seminaarihoone ehitamine Haapsalu lähedal Uusmõisas, millega 10 päeva enne surma valmis sai. Uue kooli loomine, majaehitamine ja juhatamine võttis J. Ünapuu tervise ja viis ta enneaegu hauda. Õpilaste keskel oli J. Ünapuu suures lugupidamises oma südamlikkuse ja avameelsuse tõttu. Eesti õpetajaskond kaotas temaga energilisema ja organiseerimisvõimelisema kaastöötaja. Joh. Ünapuu põlvenes kehvast töölise perekonnast Tartumaalt, kust ka päritud tema suur püsivus ja haruldane tööhimu. Eesti vabandussõjas teenis Johannes Ünapuu õpetajate roodus, kus taast kui osavast luurajast lugu peeti.

Foto Kallama.

Tütarlaste magadistuba Seminaari internaadis.

Foto Kallama.

Seminaari õpilaste jalutuskäik metsas.

ees, Solleks kelgu küljes ning vahepää olid Dsho ja Teek. Nad lonkasiid ja tuikusid. Mercedes istus koormaal. Hal juhtis, kuna Charles kõrval lonkis.

Kuna Buck neid vaatles, laskus Thornton põlvili ta kõrvale ning hakkas karedate, paitavate kätega otsima murtud konte. Ta ei leidnud midagi pääle hulga haavade ja hirmsa nälgimise jälgede, ning vahepää oli kelle jõudnud veerand miili edasi minna. Koer ja inimene vaatasid, kuidas nad roomasid üle jää. Korraga nägid nad, kuidas kelgu tagumine ots vajus nagu rööpasse, ning esimene ühes selle külge hoidva Haliga paiskus õhku. Kuuldus Mercedeses karjatus. Nad nägid, kuidas Charles pöördus ja tegi ühe sammu, et tagasi joosta, kuid vajus terve jäälammakas, ning koerad ja inimesed kadusid. Ainult mustav auk jääs jäi järele. Jää oli lagunemas.

John Thornton ja Buck vaatasid teineteisele otsa.

„Sa vaene,“ ütles John Thornton, ja Buck lakkus tal kätt.

VI.

Inimese armastuse pärast.

Kui John Thornton oma jalad ära külmetas möödunud detsembris, säadsid ta seltsimehed ta siia elama ning jätsid ta siia, et ise minna mööda jõge üles palkide järele Dawsoni jaoks. Sel ajal kui ta Bucki sai, lonkas ta veel natuke, kuid ilmade soenedes kadus järjesti ka see lonkamine. Ning siin, lamades jõe kaldal terved pikad kevadised päevad, vaadates jooksvat vett ja laisalt kuulates lindude laulu ja suminat, sai ka Buck aegamööda oma jõu tagasi.

Puhkus on siin väga konti mööda, kui on läbi reisisid kolm tuhat miili, ning peab tunnistama, et Buck jäi laisaks, kuna haavad paranesid, muskolid paisusid ning liha uuesti kattis ta kondid. Nad kõik jooksid ringi — John Thornton, Buck ja Skeet ja Nig — oodates palgiparve, mis pidi nad

viima alla Dawsoni poole. Skeet oli väike liri setter, kes varsi Buckiga sõbraks sai, sest Buck oma tookordses seisukorras ei tõrjunud ta lähemiskatseid. Tal olid arsti kalduvused, nagu on mõnel koeral; ning nagu emakass oma poegi peseb, nõnda pesi ja puhastas tema Bucki haavu. Korralikult igal hommikul, lõpetades eime täitis ta oma vabatahtliku kohuse, kuni pidi asuma kohuste täitmisel, mis tal olid Thorntoniga vastu. Nig, niisama sõbralik, kuid mitte nii pääletükkivalt, oli suur must koer, pool verekoera, pool jahikoera, silmadega, mis naersid ning ütlemata hää südamega. Bucki hämmastuseks ei olnud need koerad sugugi kadunud tema pääle. Nad näisid John Thorntoniga hädust ja heldust jagavat. Kui Buck tugevamaks sai, kiskusid nad ta kõiksugu naljakate mängude hulka, millest isegi Thornton ei keeldunud osa võtmast; ning niiviisi hullates tervenenes Buck ja harjus uue eluga. Armastus, selge armastus, ilmus temas esimest korda. Seda ei tunnud ta iialgi kohtunik Milleri juures päikesepaistelises Santa-Clara orus. Kohtuniku poegadega kiittides ja hulludes oli ta kaastööline; kohtuniku pojapoegadele uhke kaitsja; ning kohtunikule endale truu sõber. Kuid armastuse, mis palavikuline ja põlev, mis oli hardumus, mis oli hullus — selle äratas John Thornton.

See mees päästis ta elu, — see tähendas midagi; kuid ta oli ka ideaalne peremees. Teised mehed hoolitsesid koerte eest kohusetunde ja äri- lise kasu pärast; tema aga hoolitses nende eest, nagu oleks nad tema oma lapsed. Ta iialgi ei unustanud paitust või häd sõna, ta istus nende juures ja ajas pikka juuttu, see tegi temale niisama palju lõbu kui koertele. Tal oli viisiks võtta Bucki pää oma käte vahele ning toetades oma pää vastu Bucki pääd, kõigutada seda edasi-tagasi, nimetades teda naljatades mõnitavate nimedega, mis tundusid Buckile meelitusena. Buck ei tead-

nud suuremat rõõmu, kui seda kare-
dat kallistust ja sõimusõnade pomi-
semist, ning igakord kui nad kiikusid
edasi-tagasi, talhtis ta süda välja hü-
pata rinnast, nii suur oli ta vaimus-
tus. Ning kui ta päale selle kargas
püsti, suu naerul, silmad lõkendamas,
kurk värisemas harjumata helidest,
ning jäi niiviisi liikumata seisma,
hüüdis John Thornton aupaklikult:
„Jumal! Sa oskad kõik, ainult mitte
kõneleda!“

Buckil oli võte armastuse avalda-
miseks, mis oli peaaegu valus. Ta
võttis sageli Thornton'i käe suhu ja
pigistas seda nii tugevasti, et hamba-
jäljed jäid tükiiks ajaks lihha. Ning
nii nagu Buck taipas, et sõimusõnad
olid meelituseks öeldud, nii taipas in-
mene, et see silmakirjalik hammus-
tus oli paitus.

Suuremalt jaolt avaldus Bucki ar-
mastus siiski hardumuses. Ehk ta
küll läks hulluks õnnest, kui Thorn-
ton puudutas teda või kõneles tema-
ga, ei otsinud ta ise sarnaseid juhu-
seid. Mitte nii, nagu Skeet, kes top-
pis oma nina Thornton'i käe alla ja
nühkis nii kaua, kui hakkati paitama,
või Nig, kes istus ja pani oma suure
pää Thornton'i põlvele, — Buck oli
rahul imetlusega eemalt. Terve tunni
võis ta lamada Thornton'i jalgade ees,
erk, ärkvel, vaadeldes ta nägu, uu-
rides seda, jälgides suurima huviga
iga vähemat ilmet, iga liigutust
või muudatust ilmes. Ehk kuidas
juhtus, lamas ta kaugemal, kõrval või
eemal, ning vaatles mehe kogu piir-
fooni, jälgides igat kehaliigutust. Nii
olid nad kiindunud üksteise, et
Bucki vaade sundis John Thornton'i
pääd pöörma, ning sõnalausemata
pööris ta silmad jälle, ta süda rääkis
silmade kaudu nagu Buckigi süda.

Hulk aega pääle nende kokkusaa-
mist ei tahtnud Buck Thornton'i sil-
mist lasta. Sellest silmapilgust, kus
ta telgist lahikus, oli ta Thornton'i kan-
nul, kuni see jälle telki läks. Pere-
meeste vahetus pääl Põhjalaale
saabumise äratas temas kartuse, et

ükski peremees ei jää kauaks. Ta
kartis, et Thornton kaob tema elust,
nagu kadusid Perrault ja François,
nagu kadus shotlane. Isegi öösiti
unes jälgis teda see kartus. Niisugus-
tel kordadel ärkas ta unest, ronis tel-
gi juure, ning seisis sääil ja kuulas pe-
remehe hingamist.

Kuid vaatamata suure armastuse
pääle, mida ta tundis John Thorn-
toni vastu, ning mis näis temasse
pehmemdavalt mõjuvat, jäi püsima
ja tugevalks temas metsloom, mille oli
äratanud Põhjalaale. Truudus ja sõ-
nakuulelikkus — omadused, mis tek-
kinud tule ääres ja elumajas — jäid;
kuid jäid ka metsikus (ja kavalus).
Rohkem kui koer pehmetelt Lõuna-
maalt, mitme põlvkonna arenemise
märgiga, oli ta metsloom, kes tulnud
metsast John Thornton'i tule ääre is-
tuma. Oma suure armastuse tõttu ei
oleks ta varastanud temalt, kuid igalt
teiselt mehelt, teises laagris, ei oleks
ta silmapilkugi kõhelnud, kuna ta
osavus oleks kaitsnud teda sissekuk-
kumise eest.

Mitme koera hambad olid jätnud
jäljed ta kehale ja pääle, ning ta võit-
les väga tagedalt ja kavalasti. Skeet
ja Nig olid liig häästidamlised, et
riielda, — pääle selle kuulusid nad
John Thornton'ile; kuid iga võõras
koer, ükskõik, mis verd või kui tu-
gev, tunnustas kiiresti Bucki ülivõi-
mu või nad sattusid võitlusse hirmsa
vastasega. Ning Buck oli halasta-
matu. Ta oli tundma õppinud kaika
ja hammaste säädust ja ilalgi ei taga-
nenud vaenlase eest, kellega kokku
juhtunud. Ta õppis Spitzilt ja suurest
võitlusest politsei- ning postikoerte
vahel, et ei ole keskmist teed. Tema
pidi valitsema või teda pidi valitse-
tama; halastust üles näidata oli nõr-
kus. Halastust ei olnud metsloomade
elus. Ta ei tunnud kartust millegi
ees. Murda või olla murtud, süüa või
olla söödud, see oli säädus; ning ta
kuulas seda käsku, mis tuli aegade
sügavusest.

(Järgneb.)

MÕNDA FÜÜSIKAST MEELELAHUTUSEKS.

Toimetaja Jursi Sander.

Nr. 11.

Kas võib liikuda millessegi toetumata? Miks tõuseb raket? Kuidas liiguvad molluskid?

J. Perelmanni järele.

Kas võib liikuda millessegi toetumata?

Kui inimene kõnnib, tõukab ta end jalgadega maapinnast ehk põrandast eemale. Kõik teavad, et võimatu on kõndida väga libedat põrandat mööda, millest jalg ei saa inimest eemale tõugata. Vedur tõukab end liikumise ajal ratastega rööbastest eemale. Kui rööpaid õlitada, jääb vedur paigale. Aurulaev tõukab end propelleri tiibadega veest eemale. Aeroplaan talitab samuti oma propelleriga õhus. Ühesõnaga — missuguses olukorras ka ei liiguks keha, ta ikka toetub millessegi oma liikumisel. Aga, kas võib mingisugune keha liikuda ka siis, kui tal puudub igasugune väline toetumisvõimalus?

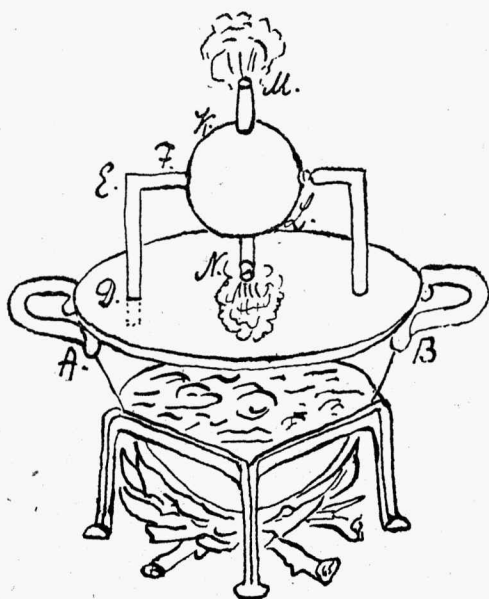
Näib, kui oleks liikumine sarnastel tingimustel võimatu ning püüdseda teostada samasugune asjatu soov, kui tahtmine iseennast kõrvupidi üles tõsta. Kuid see näib ainult nii — just niisugune näiliselt mitte võimalik liikumine sünnib tihti meie silmade all. Õige on, et mingi keha ei või end liikuma panna ainult üksi seesmiste jõudude varal, aga ta võib üht osa enda kogust ühes ja ülejäänud osa teises, vastupidises, suunas liikuma sundida. Kui tihti pole meie näinud lendavat raketti, — aga kas oleme kunagi mõtiskelenud selle üle: miks ta lendab? Kuid just ra-

ketis leiame hää näite selle liikumise jaoks, mis meid praegu huvitab.

Miks tõuseb raket?

Isegi teadusmeeste hulgas võib tihti kuulda raketi tõusmise võõriti põhjendamist: ta lendab, noh, sellepärast, et enda gaasidega (mis temas tekivad püssirohu põlemise tagajärjel) end eemale tõukab õhus. Kuid, kui laseme raketti tühjas, õhuta ruumis, lendaks ta sama hästi, kui mitte paremini kui õhus. Tõeline põhjus raketi liikumiseks seisab selles, et kui püssirohugaasid temast suure jõuga allapoole voolavad, raketit ise tegevuse ja vastutegevuse võrduse sääduse järele ülespoole tõugatakse. Siin sünnib sisuliselt just sama, mis kahuri laskmisel: kuul lendab edasi, kuna kahur ise tõugatakse tagasi. Tuletage meele püssilaskmisel „tagasipõrke“ hoopigi vastu õla. Kui kahur ripuks millelegi toetumata õhus, liiguks ta päälle laskmist tagasi mingisuguse kiirusega, mis oleks nii mitu korda vähem kuuli kiirusest, mitu korda kuul on kergem kahurist endast. Kui meieaegse sõjalaeva drednaudi torni asetatud 12-tolliline kahur oma torust välja heidab 500-kilogrammiline kuuli 800-meetrilise kiirusega sekundis — tõugatakse kogu vägev laev, mis kaalub üle 15 miljoni kilogrammi, tagasi 2,5-sentimeetrilise kiirusega sekundis. Tugenedes samale mehaanika säädusele, kavatsesid Jules Verne'i *) romaani „Põhi üles-

*) Jules Vernes — kuulus Prantsuse kirjanik (1828—1905).

Joonis 1. Kõige vanem aurumasin (turbiin) maailmas, kokku seatud Heroni poolt Aleksandrias umbes aastal 100 e. Kr. s.

poole“ kangelased maakera telge laskmise abil kolossaalsest kahurist „sirgeks ajada“. Rakett — on sama kahur, mis ainult kuuli asemel välja heidab püssirohu gaase.

Kõige vanem aurukatel maailmas, mille kokku säadis Heron Aleksandriast*), on ehitatud samal põhimõttel. (Vaata joonis 1.)

Katlast AB tõuseb aur toru DEF mööda kerasse KL, mis keerles loodis teljel. Voolates siis kõveraid torusid M ja N mööda kerast välja, tõukas aur tegevuse ja vastutegevuse võrduse sääduse põhjal neid torusid vastupidises suunas, — ning kera hakkas keerlema. Kahjuks jäi Heroni auruturbiin vanal ajal ainult huvitavaks mängukanniks, sest elusate jõuallikate — onjade — töö oдавuse tõttu ei vajanud keegi surnud masinate praktilist kasutamist.

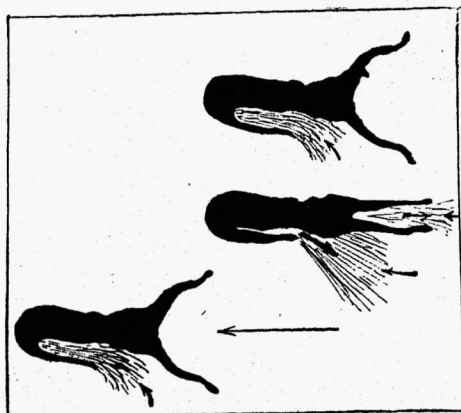
*) Heron Aleksandriast — greeka matemaatik, elas umbes 5 aastal 100 e. Kr. s.

Kuidas liiguvad molluskid?

Arvatavasti kuulete imestusega, et on olemas hulk elusaid olevusi, kellele ettekujutatav „enda kõrvupidi edasikiskumine“ on õige harilikuks liikumise abinõuks.

Suurim osa n.a. „pääjalgseid molluske“ liigub sel kombel vees. Nad imevad endasse läbi küljeprao ja rinna eel oleva toru vett ning heidavad siis selle läbi nimetatud toru äkilise pingutuse abil uuesti ojana välja. Selle tõttu saavad nad niisuguse tõuke vastupidises suunas, et nad kaunis kiiresti tagasi liiguvad. Molluskid võivad tähendatud toruotsa juhtida ka külgede- ja tahapoole ning nõnda oma liikumist juhtida igas suunas. (Vaata joonis 2.)

Samal alusel põhjeneb meduusade liikumine. Muskliite kokkutõmbamise teel tõrjuvad nad oma kuplitaolise keha alt vee eemale ning saavad selle tagajärjel tõuke vastupidises suunas. Samasuguse abinõuga liigub veel hulk teisi veeloomi. Ning meie kahtlesime veel, kas nõnda liikuda üldse võimalik on!

Joonis 2. Molluskite liikumine vees. Oma kehast väljaheidatud veejoast saab ta tõuke, mis teda tagasi viib.

MALE

Toimetaja A. Burmeister.

Lõpumäng nr. 1.

Kokku säädnu L. Beck.
Mustad.

Valged.

Valged: K b8, V h2, O c2, R a3, S a2,
c7 ja h4.

Mustad: K c6, V h5, O g4, R b5, S a6,
b6, d5 ja d6.

Valged algavad ja võidavad.

Ülesande nr. 10 lahendus.

1. c6 — c7, e6 — e5,
2. c7 — c8 saab ratsameheks ja annab matt.

1. (c6 — c7), K d6 — e5,
2. R d8 — f7 annab matt.
1. (c6 — c7), K d6 — e7,
2. O b6 — c5 annab matt.

Õigeid lahendusi saatsid: Karl Kivi (Tallinnast) — nr. 8 ja 10; Albert Kukk (Valgast) — nr. 10; Richard Pits (Läänemaa õp. seminaar); A. Kuusik (Hallistest) — nr. 10; Jaan Trifeldt (Viljandist) — nr. 10; J. Kitsing (Tartust) — nr. 9; V. Sõõru (Tartust) — nr. 10; V. Raudsepp (Viljandist) — nr. 10; Heino Lattik (Viljandist) nr. 10; A. Jakobson (Tartust) — nr. 10; O. Roodes (Tallinnast) nr. 10 ja Martin Villemson (Pärnust).

Märkus lahenduste saatjatele. Et lahenduste kergemat sorteerimist võimaldada, olgu iga lahendus ise lehel kirjutatud.

LÕBUSAD ÜLESANDED.

Toimetaja Jursi Sander.

Ülesanne nr. 6. Maakerast kiiremini.

Kas võib inimene võistelda maakeraga ta ümber telje liikumise kiiruses? Kas võib inimene selles liikumises maakerast ette jõuda, — kui mitte jala, siis, näit., kiiresti tormavas automobiilis? Ühtlasi vastake ka küsimusele: Kas võib inimene maakeral näha päikest tõusvat läänest? Vastake ühes seletusega, mispärast ja või ei.

Neile, kes naerda soovivad.

Võõras proua tuli Leida emale külla ja hakkas jutustama, kui halb laps tema tütar olla.

„Küll see minu südame viimaks seest sööb!“ ütles ta viimaks.

Kui võõras läinud, ütles väike Leida emale:

„Ema, sel tädil peab küll vist piparkoogist süda olema, et ta väike tütar selle ära saab süüa.“

* * *

„Mis vabadus see on!“ ütles talupoiss, kui Tallinna jaamas rahvamurrust läbi ei pääsenud: „Ei saa sammugi astu!“

